

on and on and on and on

Tentoonstelling door INFINITIF van 06.09 – 17.09.2023 in Cas-co, Leuven met Chantal van Rijt, Maxim Le Bon, Tim Bruggeman, Jelle Martens

Tekst door Celine De Geest

© Chantal van Rijt

Zoeken, vinden en klasseren. In de wildgroei aan beelden en informatie die ons omringt, maar waarin een structurerend narratief ontbreekt, is verzamelen en rangschikken wat ons rest. Een overlevingsstrategie: je kan opgeven en in een zinloze wereld leven, of je kan betekenis bouwen uit gevonden restjes. Of misschien kan het ook een doel op zich zijn, vrij en ongedwongen. Een ode aan het soort betekenis dat alleen nog gevonden moet worden, niet gemaakt.

‘On and on and on and on’ is een groepstentoonstelling van Jelle Martens, Tim Bruggeman, Chantal Van Rijt (NL) en Maxime Le Bon (FR). In de centrale hal van Cas-Co (Leuven) tonen de vier kunstenaars het resultaat van een korte zomerresidentie. Ze vonden er een ruimte in een ruimte: een soort sculptuur die midden in de hal een tweede presentatieruimte afbakt. Die verdubbeling werd een belangrijk uitgangspunt van

de tentoonstelling. Het is wat hun respectievelijke kunstpraktijken verbindt: reproductie, recyclage, en uiteindelijk degradatie.

Jelle Martens en Tim Bruggeman zijn samen de oprichters van het Brusselse publicatieplatform INFINITIF. Onder die paraplu geven ze de kunstboeken uit die ze zelf of in samenwerking met anderen maken. De zelfgemaakte boeken lijken opgevat als collage-ruimte: een plaats waar beelden gretig en grenzeloos gemixt worden. Woorden ontbreken, en toch zitten ze vol rijm en woordspelingen. Lezen zoals we dat met andere boeken doen is zinloos. Het idee dat een oorspronkelijke inhoud ook zonder context overeind blijft, blijkt onhoudbaar. Elk fragment, elk ‘woord’, ontleent zijn betekenis van de andere fragmenten. Alles wat je moet weten zit in de selectie en de plaatsing.

Ook de tentoonstelling laat zich op die manier lezen. Context ontbreekt, een duidelijk narratief is er niet. De bezoeker krijgt het vertrouwen om zelf op ontdekking te gaan in een labyrint van blikvelden. Het is een gul geschenk, een totaal ego-loze ruimte waar je je eigen weg kan vinden. Vier verschillende kunstenaars brengen er werk dat gelijkgestemd is, dat trilt op de frequentie die door de gemeenschappelijke ruimte bepaald wordt. De plaats wordt zo een belangrijke medespeler in het creatieve proces. De volledige ruimte, van centrale toonzaal tot de omringende buitenrand, vormt een raamvertelling. Een echo galmt door de tentoonstelling – voor wie luistert.

Jelle Martens stelt in Cas-co voor het eerst ruimtelijk werk voor. Een installatie van longue-vues bevolkt als een parmantige troep vogels de middelste ruimte. Speels dansen ze door de ruimte, hun lichamen gemaakt van tekenkokers ondersteund door een antenne, een hockeystick of een fietsvlag. Het zijn objecten uit zijn ouderlijk huis in Kleine-Brogel, waar hij vroeger hoog aan de hemel met een verrekijker de vliegtuigen achterna keek. Jelle bracht ze mee, geladen met herinneringen, klanken, geuren van vroeger, om hier verder te spelen en tegelijk die afstand in tijd en ruimte aan te duiden. Huiselijk maar tegelijk kosmisch. ‘Kijk eens,’ lijken ze te zeggen, ‘kijk daar naar die ster!’

© Chantal van Rijt

Een tweede experiment voor Jelle is de sound performance die hij live bracht in Cas-co. Twee gitaren liggen op de grond, door boeken ondersteund. Een derde gitaar rust tegen de muur. Wanneer de performance begint, zet Jelle de twee liggende gitaren zelf aan het spelen. De ene door middel van een ‘sustainer’, een klein toestel dat een

elektromagnetisch veld activeert en zo de snaren laat vibreren, de andere door middel van een aan een ventilator bevestigde papieren strip die ritmisch tegen de snaren wordt geblazen. Het muziekstuk, mechanisch maar teder, breekt pas open wanneer Jelle de derde gitaar bij de hand neemt. Zijn spel wisselt tussen vrij en gecontroleerd, geduldig en driftig. Het publiek wordt herinnerd aan wat muziek in wezen is: golven en frequenties, maar ook gevoel en overgave.

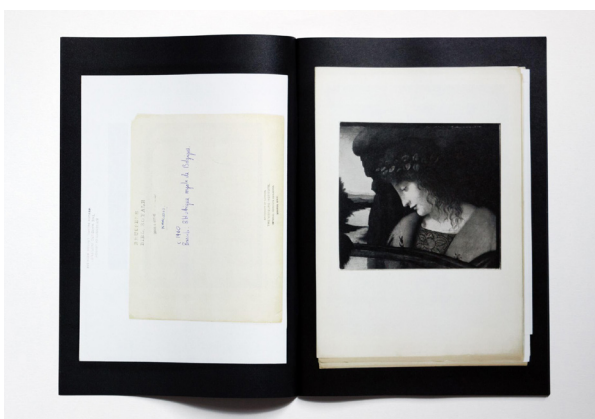
© Jente Waerzeggers

Tim Bruggeman toont drie werken die hij maakte rond de fotocollectie van het Warburg Institute Archive in Londen. Aby Warburg was een kunsthistoricus die in Hamburg in 1900 een bibliotheek en fotocollectie oprichtte. Vandaag maken de circa 400.000 foto's van kunstwerken uit de antieke oudheid tot de 19e eeuw, deel uit van de universiteit van Londen. De collectie is ingedeeld volgens een zelf opgemaakte, iconografische index: niet op basis van maker, tijd of plaats, maar op basis van wat op de foto's is afgebeeld. Een collectie als die van het Warburg Institute lijkt een relik uit een andere tijd. Nu het archief volledig gedigitaliseerd wordt breekt voor de beelden ook echt een nieuw tijdperk aan. Ze krijgen een nieuw leven en lokken nieuwe blikken uit. Ook die van Tim, die door een archief in volle overgangsfase wordt aangetrokken en aangezet tot onderzoek. De reproducties, geklasseerd in zo'n 18.000 folders die op hun beurt in kabinetten verdeeld zitten, krijgen een nieuw kader.

© Chantal van Rijt

De folder Narcissus. Gazing into an (artificial) well or fountain bijvoorbeeld, vol beelden van de schone jager, door de eeuwen heen door heel wat verschillende kunstenaars weerspiegeld. Tim maakte met alle foto's uit die folder een opzichzelfstaande publicatie, met eenzelfde zorgvuldigheid en toewijding die de archivaris eigen is. Ook het fysieke kader van het archief belandde in Tims onderzoekende blikveld. Hij fotografeerde stempelhouders en schuiven vol folders met titels als 'Magic and science' van bovenaf. Los van hun context verbeeld, verliezen de objecten hun bureaucratische aard. In de plaats worden het geheimzinnig-mooie aandenkens aan een wereld die voorheen alleen in folders en kabinetten bestond.

© Chantal van Rijt

Chantal Van Rijt presenteert in Cas-co een boek, een foto en een installatie. In haar boek 'Analemma' (een samenwerking met ontwerper Adriaan van Leuven) brengt ze de zon, in haar sterkte onvatbaar voor de geest en op een foto, toch in beeld. Een analemma is in de astronomie de achtvormige figuur die de zon aan de hemel tekent, gezien vanaf een vaste plek op aarde, op hetzelfde tijdstip op verschillende dagen doorheen het jaar. De

vooruitschrijdende tijd, al even moeilijk te vatten als de zon, krijgt in het boek vorm door van de eerste tot de laatste pagina op exact dezelfde plek een zinderend, helwit gat te branden.

Vlak aan de ingang van de tentoonstelling houdt een mensgrote klok de wacht. Deze klok fotografeerde Chantal in de Koninklijke Sterrenwacht van België in Ukkel, daarheen gebracht door haar fascinatie voor de tijd als concept en (atoom)klokken in het bijzonder. In de kelder van de sterrenwacht kreeg Chantal vier moederklokken te zien, de voorlopers van de atoomklok. Vroeger vormden deze klokken de absolute autoriteit wat betreft de tijd in België, vandaag zijn het archiefstukken die totaal arbitrair de tijd wegtikken, zonder functie functionerend. Statig als een poortwachter lijkt de monumentale klok voet bij stuk te houden, ontdaan van haar macht maar nog niet op rust.

© Chantal van Rijt

Centraal in de tentoonstelling maar toch gemakkelijk te missen voor wie enkel vluchtig kijkt, zijn Chantals 'Tiny Tube Dwellers'. Een schelpje vormde het model voor de allereerste tube dweller, een snuitachtig organisme dat ze sindsdien talloze keren gekloond heeft. De van hun moederschelp losgeweekte wezentjes infesteren sindsdien allerlei ruimtes. Chantal brengt zo een gegeven uit de biologie naar haar kunstpraktijk:

minieme wezens kunnen verenigd als soort enorme proporties aannemen. Met haar tube dwellers daagt ze onze perceptie van schaal uit. Wat we eerst over het hoofd zouden kunnen zien kan zomaar oncontroleerbaar worden. En wat we niet kunnen controleren kan een dreiging worden, een plaag.

© Chantal van Rijt

Maxime Le Bon toont een reeks werken uit zijn enorme archief van beeldmateriaal, knipsels, foto's, eigen tekeningen en cartoons. Uit een schier ontelbaar aantal mogelijke configuraties selecteerde hij voor de groepstentoonstelling in Cas-co negen beelden die een reeks vormen. Twee ringmappen met weer andere bij elkaar verzamelde beelden liggen op willekeurige bladzijdes opengeslagen. Maxime bouwt al jaren op een haast ritualistische manier aan zijn depot. Zijn praktijk omhelst niet alleen het knippen en klasseren, maar in de eerste plaats het opmerken van beelden in de visuele matrix die ons omringt. De blik van Maxime redt ze van een obscuur bestaan in oude boeken en magazines en maakt er 'beeldmateriaal' van.

Tussen het verzamelde beeldmateriaal toont Maxime ook zijn eigen tekeningen, gemaakt volgens een vast proces. Hij print beeldfragmenten, maar dan op een andere schaal, vervormd, zwart-wit of negatief. Daarna reproduceert hij het afgedrukte beeld door er met grafiet en olie tekeningen van te maken. 'Dance of Death #8', te zien tijdens 'On and on and on and on', is daar één van. De tekening is gebaseerd op een miniatuur van de 'Danse Macabre', een thema dat al sinds de

middeleeuwen steeds weer terugkeert in de westerse beeldcultuur. Uitvergroot en uitgevaagd op deze manier, krijgt het zo al sinistere dansende skelet iets angstaanjagends. Naast skeletten komen ook maskers regelmatig terug in het werk van Maxime, twee motieven die hij bij James Ensor terugvond.

© Chantal van Rijt

Het doel hier, is niet om iets te maken dat 'nieuw' is. Het kunstwerk komt niet uit het niets, maar uit iets dat er al was – dat is de sterkte van de collage. Bij een verzamelende kunstenaar als Maxime ontstaat er een alchemie in de combinaties die hij maakt met zijn knipsels en zelfgemaakte tekeningen. In de onderlinge tegenstellingen, de humor en de donkerte, worden ze meer dan ze afzonderlijk waren. Het is een speels maakproces, en het spel werkt het best zonder (con)tekst. Er is geen verhaal, maar er is wel een logica. Er is geen stijl die de beelden verbindt, maar wel een gebruikswijze.

© Chantal van Rijt

En er is de repetitie natuurlijk: zo goed als alle objecten die in Cas-co getoond werden leiden al een tweede (of derde, of vierde) leven. Sommige dingen zullen verdwijnen, onvermijdelijk degraderen. Maar heel wat van wat we zien wordt nog gerecycleerd, on and on and on and on.